

Formy kształcenia a studia i praca zawodowa w opinii absolwentów kierunku zarządzanie na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach

Marcin Komańda

Oryginalnie opublikowane w: *Uniwersytet w perspektywie kształcenia przez całe życie*, K. Jędralska, J. Bernais (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2015, s. 233-241.

Wprowadzenie

Idea uczenia się przez całe życie (Lifelong Learning Programme – LLP) zyskała w ostatnich latach na popularności. W warunkach polskich fakt ten jest związany z realizacją polityki Unii Europejskiej wspierającej Strategię Lizbońską. Europejski program LLP jest zbudowany na założeniach dotyczących konieczności budowy współczesnego społeczeństwa obywatelskiego, promocji wzrostu zatrudnienia i tworzenia spójności społecznej na starym kontynencie. Program ten, jak i sama koncepcja uczenia się przez całe życie musi zatem obejmować wszystkie rodzaje i poziomy edukacji oraz szkolenia zawodowego.¹ To założenie pozwala na przyjęcie analizy problematyki LLP przez formy kształcenia (formalnego, pozaformalnego i nieformalnego)², jak i podejścia do kwestii kształcenia w szerszej perspektywie niż tylko jako jeden etap

---

¹ G. Klimowicz, *Program uczenie się przez całe życie (LLP -Lifelong Learning Programme) - nowa inicjatywa Wspólnoty Europejskiej wspierająca edukację i naukę*. „e-mentor” 2007, nr 1 (18), s. 39-43.

² M.K. Smith, *What is non-formal education?*, <http://infed.org/mobi/what-is-non-formal-education/>, 23-02-2015.

edukacji w życiu człowieka. W rozdziale tym uwaga zostanie skoncentrowana na opiniach absolwentów dotyczących przełożenia osiągniętych rezultatów edukacji w szkole wyższej na rozwój zawodowy i oceny możliwości kształcenia się w ramach pracy zawodowej.

Cele i metoda badań własnych

Celem przeprowadzonego badania było wykazanie korelacji pomiędzy opiniami absolwentów kierunku zarządzanie Zarządzanie w dwóch głównych aspektach. Po pierwsze, określenia stopnia zbieżności ich opinii na temat pozytywnego wpływu rezultatów poszczególnych form kształcenia z okresu studiów na rozwój kariery zawodowej. Po drugie, określenia stopnia zbieżności ich opinii na temat spostrzegania okresu pracy zawodowej jako możliwości realizacji określonych form kształcenia.

Dzięki apelowi na portalu społecznościowym facebook.pl do badania udało się pozyskać 35 osób, będących absolwentami kierunku zarządzanie na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Były to osoby, które ukończyły ten kierunek w ciągu ostatnich pięciu lat i posiadają doświadczenie zawodowe. Tak dobrane kryteria selekcji respondentów sprawiły, że w grupie osób udzielających odpowiedzi znaleźli się absolwenci pierwszego i/lub drugiego stopnia studiów na tym kierunku, a także osoby z dwóch ostatnich roczników studiów jednolitych magisterskich. Warto zaznaczyć, że nie wprowadzono obostrzeń dotyczących specjalności studiów realizowanych na kierunku Zarządzanie.

Respondenci udzielali odpowiedzi w przygotowanym dla nich kwestionariuszu ankietowym, dostępnym elektronicznie na stronie

ebadania.pl. Po okresie pozyskiwania odpowiedzi od respondentów ankieta z pytaniami została zamknięta, a uzyskane odpowiedzi zostały pobrane na potrzeby ich obróbki statystycznej. W tym celu wykorzystano program IBM SPSS Statistics (PS Imago).

Absolwenci udzielili łącznie odpowiedzi na sześć pytań. Pytanie pierwsze, drugie i trzecie dotyczyły opinii na temat pozytywnego wpływu rezultatów poszczególnych form kształcenia w okresie studiów na rozwój kariery zawodowej. Pytanie nr 1 dotyczyło edukacji formalnej, pytanie nr 2 edukacji pozaformalnej, a pytanie nr 3 edukacji nieformalnej. Warto zastrzec, że w przypadku edukacji formalnej za jej rezultaty uznano wiedzę pozyskaną dzięki realizacji programu studiów; w przypadku edukacji pozaformalnej za jej rezultaty przyjęto wiedzę wyniesioną z tytułu uczestnictwa we wszelkich organizacjach studenckich, kołach naukowych, dodatkowych kursach organizowanych dla studentów, itp.; a w przypadku edukacji nieformalnej za jej rezultaty uznano wyniesione z okresu studiów osobiste doświadczenia, podzielane wartości i postawy. Respondenci udzielając odpowiedzi określali swoją opinię na postawione pytanie korzystając z pięciostopniowej skali Likerta, w której przyjęta wartość najniższa (0) odzwierciedlała negatywną opinię, a najwyższa wartość (4) całkowicie pozytywną opinię³.

Kolejne dwa pytania dotyczyły opinii studentów związanej z oceną pracy zawodowej jako możliwości kształcenia formalnego (kursy zawodowe organizowane przez pracodawcę, zdobywanie uprawnień zawodowych) i nieformalnego (kształtowanie osobistych doświadczeń, wyznawanych wartości, życiowych postaw). W tym przypadku respondenci również udzielali odpowiedzi wykorzystując skalę Likerta

---

³ R. Mayntz, K. Holm, P. Huebner, Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, warszawa 1985, s. 71.

(pięciostopniowa, o tym samym kierunku wyrażania opinii⁴; wartość najniższa (0) dla opinii o braku takiej możliwości, a wartość najwyższa (4) dla opinii o występowaniu takiej możliwości).

Zadano respondentom także pytanie o ich ewentualne równoległe uczestnictwo (obok aktywności zawodowej) w różnego rodzaju organizacjach, klubach, akcjach charytatywnych, itp. Respondenci mieli tym razem do wybrania następujące warianty odpowiedzi: podejmuję się takiej aktywności w sposób stały, podejmuję się takiej aktywności sporadycznie, nie podejmuję się takiej aktywności.

Wyniki badania

Tabele nr 1-3 prezentują rozkład odpowiedzi na pytania związane z wyrażeniem przez absolwentów opinii na temat pozytywnego przełożenia efektów poszczególnych form kształcenia na rozwój zawodowy.

Tabela 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy osiągnięte rezultaty uniwersyteckiej edukacji formalnej mają pozytywne przełożenie na rozwój kariery zawodowej?

Dane		Częstość	Procent	Procent skumulowany
Wskazane odpowiedzi	0	6	17,1	17,1
	1	7	20,0	37,1
	2	5	14,3	51,4
	3	15	42,9	94,3
	4	2	5,7	100,0
	Ogółem	35	100,0	

⁴ K. Mazurek-Łopacińska, Badania marketingowe. Teoria i praktyka. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 90.

Łącznie 37,1% absolwentów (13 osób) wskazało, że nie widzą pozytywnego przełożenia między rezultatami edukacji formalnej a rozwojem kariery zawodowej (odpowiedzi „brak przełożenia” lub „raczej brak”). Dostrzega natomiast takie przełożenie (odpowiedzi „istnieje” lub „raczej istnieje”) łącznie 48,6% respondentów (17 osób). Najczęściej wskazywana odpowiedź (dominanta) to „3”, czyli „raczej istnieje takie przełożenie” (42,9% odpowiedzi, czyli 15 osób).

Tabela 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy osiągnięte rezultaty uniwersyteckiej edukacji pozaformalnej mają pozytywne przełożenie na rozwój kariery zawodowej?

Dane		Częstość	Procent	Procent skumulowany
Wskazane odpowiedzi	0	5	14,3	14,3
	1	6	17,1	31,4
	2	10	28,6	60,0
	3	7	20,0	80,0
	4	7	20,0	100,0
	Ogółem	35	100,0	

Łącznie 31,4% absolwentów (11 osób) wskazało, że nie widzą pozytywnego przełożenia między rezultatami edukacji pozaformalnej a rozwojem kariery zawodowej (odpowiedzi „brak przełożenia” lub „raczej brak”). Dostrzega natomiast takie przełożenie (odpowiedzi „istnieje” lub „raczej istnieje”) łącznie 40% respondentów (14 osób). Najczęściej wskazywana odpowiedź (dominanta) to „2”, czyli „nie mam zdania” (28,6% odpowiedzi, czyli 10 osób). Warto zaznaczyć, że osoby, które nie

brały udziału w aktywnościach mogących być zakwalifikowanymi do edukacji pozaformalnej proszone były o wskazanie odpowiedzi „0”.

Tabela nr 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy osiągnięte rezultaty edukacji nieformalnej w trakcie studiów wyższych mają pozytywne przełożenie na rozwój kariery zawodowej?

Dane		Częstość	Procent	Procent skumulowany
Wskazane odpowiedzi	0	1	2,9	2,9
	2	6	17,1	20,0
	3	13	37,1	57,1
	4	15	42,9	100,0
	Ogółem	35	100,0	

1 osoba wskazała, że nie widzi pozytywnego przełożenia między rezultatami edukacji nieformalnej a rozwojem kariery zawodowej (odpowiedź brak przełożenia; nie stwierdzono odpowiedzi: raczej brak). Dostrzega natomiast takie przełożenie (odpowiedzi istnieje lub raczej istnieje) łącznie 80% respondentów (28 osób). Najczęściej wskazywana odpowiedź (dominanta) to „4”, czyli „istnieje przełożenie” (42,9% odpowiedzi, czyli 15 osób).

Dane, które miały być poddane analizie statystycznej zostały uzyskane dzięki wykorzystaniu skali porządkowej⁵, dlatego też w celu określenia korelacji pomiędzy zmiennymi wykorzystano korelację Tau b Kendalla. Prezentacja stopnia powiązania odpowiedzi pomiędzy parami opinii studentów dotyczącymi przełożenia rezultatów poszczególnych

---

⁵ M. Nawojczyk, *Przewodnik po statystyce dla socjologów*, SPSS Polska, Kraków 2010, s. 38.

form edukacji w trakcie studiów na rozwój zawodowy przedstawia tabela nr 4.

Tabela nr 4. Współczynnik korelacji Tau b Kendalla dla par zmiennych - opinie, czy rezultaty edukacji osiągnięte w szkole wyższej mają pozytywny wpływ na rozwój zawodowy

Dane		Rezultaty edukacji pozaformalnej	Rezultaty edukacji nieformalnej
Rezultaty edukacji formalnej	Współczynnik korelacji	,413**	,322*
	Istotność (dwustronna)	,003	,029
	N	35	35
Rezultaty edukacji pozaformalnej	Współczynnik korelacji		,315*
	Istotność (dwustronna)		,030
	N		35

** Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

* Korelacja istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

Uzyskane wyniki pozwalają w przypadku wszystkich poszczególnych par opinii na odrzucenie hipotezy zerowej o braku związku między nimi. W przypadku opinii o pozytywnym przełożeniu rezultatów edukacji pozaformalnej na rozwój zawodowy i o pozytywnym przełożeniu rezultatów edukacji formalnej na rozwój zawodowy uzyskano korelację (na poziomie istotności 0,01), wynoszącą 0,413 (można ją uznać za umiarkowaną).

W przypadku dwóch pozostałych par zmiennych uzyskane korelacje są istotne na poziomie 0,05. Współczynnik Tau b Kendalla dla

pary zmiennych dotyczących opinii respondentów o pozytywnym wpływie rezultatów edukacji pozaformalnej na rozwój zawodowy i o pozytywnym wpływie rezultatów edukacji nieformalnej na ten rozwój wynosi 0,315. Korelacja pomiędzy opiniami absolwentów o pozytywnym przełożeniu rezultatów edukacji formalnej na rozwój zawodowy i o pozytywnym przełożeniu rezultatów edukacji nieformalnej na ten rozwój wynosi z kolei 0,322. W obu tych przypadkach wykazana pozytywna korelacja między zmiennymi może uchodzić za słabą (ale względnie wyraźną).

Kolejne pytania zadane respondentom dotyczyły ich opinii na temat możliwości spostrzegania okresu pracy zawodowej jako form edukacji. Rozkład odpowiedzi na te pytania przedstawiają tabele poniżej (nr 5 i 6).

Tabela nr 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy okres pracy zawodowej to możliwość kształcenia się formalnego?

Dane		Częstość	Procent	Procent skumulowany
Wskazane odpowiedzi	1	4	11,4	11,4
	2	3	8,6	20,0
	3	12	34,3	54,3
	4	16	45,7	100,0
	Ogółem	35	100,0	

11,4% respondentów (4 osoby) wskazało, iż raczej nie postrzegają okresu pracy zawodowej jako możliwości kształcenia się formalnego. Nikt z absolwentów nie udzielił odpowiedzi, że nie ma takiej możliwości. Natomiast 80% respondentów (28 osób) uważa, że okres pracy zawodowej to raczej możliwość lub możliwość kształcenia się

formalnego. Najczęściej wskazywana odpowiedź (dominanta) to „4” czyli „jest taka możliwość” (45,7% odpowiedzi, czyli 16 wskazań). 3 osoby (8,6% odpowiedzi) nie potrafiły zająć stanowiska w tej kwestii.

Tabela nr 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy okres pracy zawodowej to możliwość kształcenia się nieformalnego?

Dane		Częstość	Procent	Procent skumulowany
Wskazane odpowiedzi	1	1	2,9	2,9
	2	5	14,3	17,1
	3	7	20,0	37,1
	4	22	62,9	100,0
	Ogółem	35	100,0	

1 osoba wskazała, że raczej nie spostrzega okresu pracy zawodowej jako możliwości kształcenia się nieformalnego. Nikt z absolwentów nie udzielił odpowiedzi, że nie ma takiej możliwości. Natomiast 82,9% respondentów (29 osób) uważa, że okres pracy zawodowej to raczej możliwość lub możliwość kształcenia się nieformalnego. Najczęściej wskazywana odpowiedź (dominanta) to „4” czyli „jest taka możliwość” (22 wskazania, czyli 62,9% odpowiedzi). 5 osób (czyli 14,3% odpowiedzi) nie potrafiło ustosunkować się do tej kwestii.

Aby określić dwustronną korelację pomiędzy tymi dwiema zmiennymi (czyli spostrzeganiem okresu pracy zawodowej jako możliwości kształcenia się formalnego i nieformalnego) wykorzystano ponownie korelację Tau b Kendalla. Wynik zaprezentowano w tabeli nr 7.

Tabela nr 7. Współczynnik korelacji Tau b Kendalla dla par zmiennych
– postrzeganie pracy zawodowej jako możliwości kształcenia się

Dane		Możliwość kształcenia się nieformalnego
Możliwość kształcenia się formalnego	Współczynnik korelacji	,518**
	Istotność (dwustronna)	,001
	N	35

** Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

Uzyskany wynik pozytywnej korelacji na poziomie istotności 0,01 pozwala przyjąć hipotezę H_1 o istniejącym powiązaniu pomiędzy tymi dwoma zmiennymi. Współczynnik korelacji Tau b Kendalla równa się 0,518 i wartość tej korelacji może zostać uznana za umiarkowaną.

W celu odniesienia się do problemu kształcenia pozaformalnego zwrócono się do respondentów z prośbą o udzielenie odpowiedzi na jeszcze jedno pytanie. Dotyczyło ono podejmowania równoległe do pracy zawodowej aktywności dodatkowych, dzięki którym mogą rozwijać swoje umiejętności i zdobywać doświadczenie. Tabela nr 8 prezentuje rozkład odpowiedzi respondentów na to pytanie.

Tabela nr 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy obok pracy zawodowej podejmują także aktywności dodatkowe?

Dane		Częstość	Procent	Procent skumulowany
Uzyskane odpowiedzi	nie	16	45,7	45,7
	tak, ale sporadycznie	14	40,0	85,7
	tak, w sposób stały	5	14,3	100,0
	Ogółem	35	100,0	

Tylko 14,3% respondentów (5 osób) wskazało, że w sposób stały jest zaangażowanych w dodatkowe aktywności równoległe do pracy zawodowej. Aż 45,7% (16 wskazań) absolwentów odpowiedziało, że w ogóle nie angażuje się w tego rodzaju aktywności. 40% absolwentów (14 osób) udzieliło odpowiedzi, że podejmuje tego rodzaju aktywności sporadycznie.

Podjęto także próbę określenia współczynnika korelacji pomiędzy opiniami absolwentów na temat tego, czy rezultaty poszczególnych form edukacji w trakcie studiów przekładają się pozytywnie na rozwój zawodowy a spostrzeganiem samej pracy zawodowej jako możliwości kształcenia się. Wyniki takiej analizy przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Współczynnik korelacji Tau b Kendalla dla par zmiennych – postrzeganie pozytywnego wpływu efektów poszczególnych form kształcenia na studiach na pracę zawodową a postrzeganie pracy zawodowej jako możliwości kształcenia się

Dane			postrzeganie pracy zawodowej jako:	
			Możliwości kształcenia się formalnego	Możliwości kształcenia się nieformalnego
Opinia na temat pozytywnego wpływu rezultatów poszczególnych form kształcenia podczas studiów na rozwój zawodowy	Edukacja formalna	Współczynnik korelacji Istotność (dwustronna) N	,221 ,133 35	,422** ,005 35
	Edukacja pozaformalna	Współczynnik korelacji Istotność (dwustronna) N	,223 ,123 35	,471** ,001 35
	Edukacja nieformalna	Współczynnik korelacji Istotność (dwustronna) N	,376* ,013 35	,539** ,000 35

** . Korelacja istotna na poziomie 0.01 (dwustronnie).

* . Korelacja istotna na poziomie 0.05 (dwustronnie).

Przeprowadzona analiza pozwala ustalić, że postrzeganie pracy zawodowej jako możliwości kształcenia formalnego jest skorelowane jedynie z oceną absolwentów o przekładaniu się efektów kształcenia nieformalnego w sposób pozytywny na rozwój zawodowy. Korelacja Tau b Kendalla wynosi w tym przypadku 0,376 i jest słaba ale wyraźna (na poziomie istotności 0,05).

Postrzeganie pracy zawodowej jako możliwości kształcenia nieformalnego jest z kolei dodatnio skorelowane z opinią na temat pozytywnego wpływu efektów poszczególnych form kształcenia na rozwój zawodowy we wszystkich trzech przypadkach (korelacja istotna na poziomie 0,01). Wykazana korelacja w tych przypadkach mieści się w przedziale od 0,422 do 0,539 i może być uznana za umiarkowaną. Najwyższa wartość korelacji Tau b Kendalla została wyznaczona dla pary zmiennych wyrażających uznawanie pracy zawodowej jako możliwości edukacji nieformalnej a uznaniem rezultatów edukacji nieformalnej podczas studiów za pozytywnie wpływające na rozwój zawodowy.

Dyskusja i podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwoliła ustalić, że istnieje wśród przebadanych absolwentów kierunku Zarządzanie na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach dodatnia korelacja pomiędzy ich opiniami na temat pozytywnego przełożenia rezultatów edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej na ich rozwój zawodowy. Korelacje te są raczej słabe, choć wyraźne (w przypadku korelacji pomiędzy rezultatami edukacji formalnej i pozaformalnej jest ona umiarkowana).

Podobnie udało się wykazać powiązanie opinii absolwentów o postrzeganiu pracy zawodowej jako możliwości kształcenia formalnego i nieformalnego. Tym razem dodatnia korelacja pomiędzy tymi opiniami jest umiarkowana.

Próba oceny korelacji opinii na temat pozytywnego przełożenia osiągniętych rezultatów kształcenia w trakcie studiów na rozwój zawodowy i opinii na temat postrzegania aktywności zawodowej jako możliwości kształcenia się ujawniła przede wszystkim korelację

między uznawaniem pracy zawodowej za możliwość kształcenia nieformalnego z poszczególnymi zmiennymi reprezentującymi pozytywny wpływ na rozwój zawodowy rezultatów kształcenia osiągniętych w trakcie studiów (dotyczy wszystkich form edukacji). Najwyższa korelacja jest w przypadku opinii o związku pozytywnego wpływu rezultatów edukacji nieformalnej w czasie studiów na rozwój zawodowy i spostrzegania pracy zawodowej jako możliwości kształcenia nieformalnego. Może to świadczyć o szczególnej roli edukacji nieformalnej w kształceniu przez całe życie. Sformułowanie takiej opinii może być również uzasadnione dominantami w odpowiedziach respondentów dotyczących kształcenia nieformalnego.

Nie udało się jednak statystycznie powiązać wskazań respondentów dotyczących ich aktywności równoległej do pracy zawodowej z innymi zmiennymi. Mogło tak stać się ze względu na ogólny rozkład odpowiedzi, jak i małą ilość wskazań dotyczących stałego zaangażowania w takie aktywności przepytanych absolwentów. Sama formuła postawionego pytania również mogła mieć znaczenie dla tej kwestii.

Autor tej pracy ma świadomość, że zaprezentowane wyniki badania ze względu na dobór próby badawczej nie mogą zostać wykorzystane do żadnych uogólnień na całą populację absolwentów kierunku Zarządzania na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach. Ma on również świadomość tego, że przyjęte kryteria wyróżnienia form edukacji formalnej, nieformalnej i pozaformalnej są dyskusyjne. Warto jednak zaznaczyć, że są one w swe istocie relatywne i próby ich określania wymagają uwzględnienia za każdym razem kontekstu badanego problemu.

Literatura:

Klimowicz G., *Program Uczenie się przez całe życie (LLL-Lifelong Learning Programme) - nowa inicjatywa Wspólnoty Europejskiej wspierająca edukację i naukę*. „e-mentor” 2007, nr 1 (18)

Mayntz R., Holm K., Huebner P., *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, warszawa 1985

Mazurek-Łopacińska K., *Badania marketingowe. Teoria i praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005

Nawojczyk M., *Przewodnik po statystyce dla socjologów*, SPSS Polska, Kraków 2010

Smith M.K., *What is non-formal education?*, <http://infed.org/mobi/what-is-non-formal-education/>, 23-02-2015